

2. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022 / кол. авт. : Г. Бичко (осн. автор), Т. Вакуленко, Т. Лісова, М. Мазорчук, В. Терещенко, С. Раков, В. Горох та ін.; за ред. В. Терещенка та І. Клименко. Український центр оцінювання якості освіти. Київ, 2023. 395 с. URL : https://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2023/12/PISA-2022_Naczionalnyj-zvit_povnyj.pdf.

3. Швадчак Н. Нова українська школа. URL : <https://nus.org.ua/articles/pisa-2022-porady-vchytelyam-shhodo-chytannya/>.

4. Результати міжнародного дослідження якості освіти : PISA-2022. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/rezultati-mizhnarodnogo-doslidzhennya-yakosti-osviti-pisa-2022>.

5. Пройдаков А. Читацька грамотність: що це таке і чому варто зменшити кількість творів у програмі з літератури? URL : <https://osvitoria.media/experience/chytatska-gramotnist-shho-tse-take-i-chomu-varto-zmenshyty-kilkist-tvoriv-u-programi-z-literatury/>.

*Павлова Тетяна Сергіївна,
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У Державному стандарті початкової загальної освіти (2018 р.). визначено вимоги до обов'язкових результатів навчання у вигляді компетентностей, серед яких – екологічна, що передбачає «усвідомлення основ екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів» [3].

У нормативних документах для початкової школи, які узгоджуються з відповідною Концепцією екологічної освіти України (2001), зокрема у типових освітніх програмах, розроблених під керівництвом О.Я. Савченко для 1–2 і 3–4 класів, посилено акценти щодо екологічної грамотності в структурі інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Набувають пріоритетного значення норми поведінки дитини серед природи, залучення дітей молодшого шкільного віку до участі в природоохоронній діяльності; особлива увага приділяється спостереженням за навколишньою природою під час екологічних подорожей, краєзнавчих розвідок.

У низці досліджень обґрунтовано сутнісні характеристики досліджуваного поняття, зокрема: екологічна компетентність як здатність

особистості приймати рішення і діяти в життєвих ситуаціях так, щоб наносити довкіллю якомога меншої шкоди [4, с. 15].

У структурі екологічної компетентності молодшого школяра опрацьовано такі компоненти: мотиваційно-ціннісний компонент (сукупність потреб, мотивів, інтересів, ціннісних орієнтацій, спрямованість на реалізацію екологічно спрямованих професійних здібностей); когнітивно-діяльнісний компонент (сукупність екологічних знань, умінь і навичок, практична готовність до здійснення екологічно доцільної діяльності); особистісно-рефлексивний компонент (сукупність важливих для екологічної діяльності особистісних якостей – співробітництво, відповідальність, комунікативність, емпатійність, оптимізм, емоційна стійкість, рефлексія тощо) [1].

Важливою складовою екологічної компетентності вважається усвідомлення власної причетності до екологічних проблем, що виступає умовою формування відповідальності людини за стан природи і на локальному, і на глобальному рівні. І хоча нерідко заявляють про відповідальність кожного за кризовий стан довкілля «на всій планеті», водночас реально – аргументують вплив лише на найближче довкілля, сформоване нашими потребами [4].

Подолання проблем екологічної освіти, підвищення її ефективності дослідники із формування екоцентричної компетентності рекомендують здійснювати через запровадження узагальнюючих курсів екологічного змісту, вправління в екологодоцільній, виваженій поведінці у взаємозв'язку урочної і позаурочної діяльності та екологізацію змісту і технологій шкільного навчання.

Компетентнісний підхід – ключова ознака презентації змісту, процесу і результатів навчання на уроках з інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Це передбачає забезпечення дослідницької активності учнів у вияві причиново-наслідкових зв'язків у природі і суспільстві, надання переваги знанням, які можна здобути самостійно, застосовувати набутий досвід у нових ситуаціях.

Одним із найважливіших засобів компетентісно орієнтованої реалізації методики з предмета «Я досліджую світ» є включення в навчальний процес завдань, які передбачають поєднання інтелектуальних зусиль із широким

використанням методів чуттєвого пізнання навколишнього світу, забезпечення зв'язку засвоєного матеріалу з життєвим досвідом учнів; практичні вправлення [2, с. 161–169].

Враховано дані про доцільність пізнавальних завдань й оволодіння узагальненими способами дій. Доведено, що у цьому процесі формується розуміння необхідності розглядати будь-які предмети в зв'язку з іншими. У дітей виникає настанова на пошук внутрішніх зв'язків, визначається спрямованість пізнавальної діяльності; формується система відображення властивостей предметів, явищ, їх поєднання в єдине ціле.

З опорою на результати дослідження шкільної практики реалізації екологічної освіти нами було розроблено і апробовано завдання, які узгоджуються із вимогами до результатів Державного стандарту початкової освіти (2018 р.) і доповнюють навчально-методичний комплект (підручник, робочий зошит, щоденник спостережень, атлас). Це дослідницькі, проєктні завдання, які викликають інтерес до пізнання явищ природи, оволодіння способами обстеження предметів, аналіз їх властивостей, встановлення причиново-наслідкових зв'язків між станом природи і життям людей, їх здоров'ям. Під час виконання таких завдань учням пропонується не лише висловити своє ставлення до об'єктів природи, але й взяти участь у посильній природоохоронній діяльності.

Ключові слова: екологічна освіта, екологічна компетентність, молодші школярі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Екологічна компетентність учителя Нової української школи : навч.-метод. посіб. в табл. і схемах / упоряд.: О. В. Коваль, І. О. Погасій. Чернігів : НУЧК ім. Т. Г. Шевченка, 2019. 40 с.
2. Павлова Т. С. Навчально-дослідницькі завдання в структурі підручника з інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Проблеми сучасного підручника*. 2021. № 27. С. 161–169.
3. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.03.2024).
4. Формування екологічної компетентності школярів : наук.-метод. посіб. / Н. А. Пустовіт, О. Л. Пруцакова, Л. Д. Руденко, О. О. Колонькова. Київ : Пед. думка, 2008. 64 с.